

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน “การพัฒนาคน” ถือเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากความรู้ ความสามารถ ทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจน คุณธรรม จริยธรรม ของมนุษย์นั้นล้วนมีส่วนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีประสิทธิภาพ มีความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งหากปราศจากมนุษย์ที่มีคุณภาพ ศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ย่อมไม่สามารถถูกนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่ยึดคนเป็น “ศูนย์กลางในการพัฒนา” และ ัญญา “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางการปฏิบัติสู่สังคมเป็นสุขร่วมกับการพัฒนาคุณภาพคนจึงจำเป็นต้องพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีทั้งคุณธรรมและความรู้ สามารถดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน โดยใช้หลักความพอประมาณ ในการดำเนินชีวิตเพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพให้กับตนเองนำไปสู่ความเข้มแข็งและความสงบสุขของครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย

การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้ที่ถูกกักขังอยู่ใน “คุก” ที่มีสถานภาพความเป็น “นักโทษ” สูญสิ้นอิสรภาพ ถูกตัดขาดความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว สังคมที่เคยอยู่ และขาดโอกาส ในการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ จึงได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะที่บุคคลเหล่านี้ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและมีส่วนต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า เห็นได้จาก การที่สังคมมีแนวโน้มจะให้การยอมรับและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อแก้ไข ฟื้นฟู อาทิ โครงการราชทัณฑ์ตำบล โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะด้าน เป็นต้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติกลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สังคมให้การยอมรับ

จากสถิติผู้ต้องขังในปี พ.ศ. 2548 พบว่า จำนวนนักโทษเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษา ถึงที่สุดแล้วมีจำนวนถึง 121,734 คน และกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด/สารระเหยมากที่สุด จำนวน 71,863 คน (กรมราชทัณฑ์, 2548, น. 137) ซึ่งบุคคลเหล่านี้ ภายหลังพ้นโทษ ย่อมต้องกลับมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา

ประเทศ ส่งผลให้แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด จึงเน้นที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังอย่างบูรณาการ

กล่าวคือ ครอบคลุมทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ การศึกษา และการฝึกวิชาชีพก่อนที่จะพ้นโทษออกไปใช้ชีวิตนอกเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีทักษะความรู้ที่จะสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรง ชีวิตภายหลังพ้นโทษโดยไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก

ทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังเด็ดขาด (ชาย) ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเพียงเท่านั้น ซึ่งมีกำหนดโทษไม่เกิน 10 และมีหน้าที่ให้การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู สภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังให้มีความตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการกระทำของตนมีความพร้อมที่จะกลับตนเป็นพลเมืองดี รวมทั้งการพัฒนาทางด้านการศึกษา อบรม ศีลธรรม ตลอดจนการฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตภายหลังพ้นโทษ

การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังจึงถือเป็นเป้าหมายสำคัญของทัณฑสถานฯ ที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการควบคุม ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ต้องขังของทัณฑสถานฯ เป็นกลุ่มที่สามารถแก้ไขได้ ส่วนใหญ่เป็นผู้เสพและพัฒนามาเป็นผู้ค้ารายย่อย ซึ่งถือว่ามีได้เป็นอาชญากรมืออาชีพแต่สาเหตุที่กระทำความผิดเนื่องจากพฤติกรรมส่วนตัว ความอยากรู้อยากลอง สภาพแวดล้อม ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่เหมาะสม อาทิ การศึกษาน้อย มีอาชีพที่ไม่มั่นคง ขาดศีลธรรม จริยธรรม ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นต้น ดังนั้นทัณฑสถานฯ จึงเน้นที่การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขัง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาเพื่อเป็นการเอื้ออำนวย หรือส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเหล่านี้มีความพร้อมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการฝึกวิชาชีพที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังมีวิชาชีพติดตัวและสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ภายหลังพ้นโทษ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมกลุ่มบำบัดต่าง ๆ อาทิ ศิลปะบำบัด ศาสนาบำบัด อาชีพบำบัด เป็นต้น รวมทั้งการประสานงานกับชุมชนและสังคมในการร่วมหาแนวทาง ในการป้องกันการทำผิด และส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการค่ายหน้าคุก นักเรียนเยี่ยมคุก เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์และสติปัญญา ให้มีความพร้อมในการฝึกวิชาชีพภายในทัณฑสถานฯ และสามารถประกอบอาชีพที่สุจริตเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ภายหลังพ้นโทษ โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีขึ้นเป็นตัววัดระดับ

การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานฯ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวางแผนหาแนวทางในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่มีขึ้นเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังให้มีความพร้อมในการฝึกวิชาชีพในทัณฑสถานฯ รวมทั้งการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ ผู้ต้องขังในแดนชุมชนบำบัด 2 ที่เป็นสมาชิกใน 5 กิจกรรม ที่มีขึ้นเพื่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี จำนวน 301 คน (สำรวจ ณ วันที่ 25 ธันวาคม 2549)
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษากิจกรรม จำนวน 5 กิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี โดยเป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และสติปัญญา

คำนิยามศัพท์

ทัณฑสถาน หมายถึง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการควบคุมและแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเพียงอย่างเดียว

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาดชายแดนชุมชนบำบัด 2 ที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและถูกคุมขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี

การสร้างเสริมคุณภาพชีวิต หมายถึง กิจกรรมที่พัฒนาและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และสติปัญญา